

tanácsot, hogy a változott tanuvallomások alapján fenntartja-e véleményét? mert a törvény előtt csak az az alternatíva állhat: vagy beszámítható vagy nem, — ha nem, akkor nem vonható felelősségre, — ha igen, akkor nem 4 hónap jár tetteért.

Végül Meskó Miklós dr. vármegyei tiszti főorvos Gömörmegye múlt évi egészségügyi viszonyáról szóló jelentését terjesztette be. A jelentés így hangzik:

Mint az előző években, úgy ezuttal is kötelességemnek tartottam, külön évi jelentésben beszámolni a vármegye közegészségi állapotáról.

Mindenek előtt sajnálattal kell jelentenem, hogy az egyre sulyosabbá váló kereseti és megélhetési viszonyok, a lefolyt évben nemcsak az aggasztó mérvet öltött kivándorlásban nyilatkoztak meg, de szembeötlően káros befolyást gyakoroltak közegészségünkre is. — A születések feltűnő apadása, az anyagi viszonyok rosszabbodásával karöltve járó gümös- és egyéb megbetegedések szaporodása és a heveny fertőző kórok tetemes csökkenése daczára előfordult nagymérvű halálozás, a természetes szaporodást oly kedvezőtlené tették, hogy távolról sem volt képes pótolni azt a veszteséget, a melyet a kivándorlás emberszámban, főleg pedig munkaerőben okozott.

A csekély 737 főnyi születési többlettel szemben ugyanis, 4465 utlevél adatott ki s így vármegyénk lakossága egy rövid év leforgása alatt, 3728 lélekkel fogyott.

Ha tekintetbe vesszük, hogy az elköltözött több ezernyi erőteljes, munkabíró férfi — és kereső család fenntartó helyébe, csupán néhány száz tehetetlen, gondozást és eltartást igénylő csecsemőt kaptunk cserébe, ha elgondoljuk továbbá, hogy ezek nagy része már életük első éveiben elhal, a megmaradottak és az állam által milliókra menő költség árán felnevelt lelenczek pedig, munka és kereset hiányában majd szintén elvándorolnak s itthon szerzett szellemi és erőbeli tőkájukat Amerikában fogják értékesíteni: közállapotaink oly elszomorító képe tárul elénk, a melynek komor színeit enyhíteni, csak egy minden tekintetben szerencsés közgazdasági kialakulás és ezzel kapcsolatosan az egészségügynek égető szükségét képező gyökeres rendezése képes.

Az elmúlt 1905-ik évben vármegyénk területén 6198 vagyis 405-el kevesebb élő gyermek született, mint az előző

évben s ehhez képest az ezer lélekre eső születési arányszám 36-ról 33.7-re apadt. E csökkenés a tornallyai járás kivételével, valamennyi járásban mutatkozott és legkisebb a garamvölgyi, legnagyobb a rozsnói járásban volt. — A r. t. városok általában kisebb arányszámot tüntetnek fel, úgy hogy a vármegye átlagát csupán Rozsnyó haladta meg, ellenben Jolsva és Nagyrőcze azon jóval alul maradtak.

A születéseknél észlelt apadással szemben a halálozás ugyancsak 405 esettel 5461-re emelkedett s ennél fogva az ezer lélekre eső arányszám az előző évhez képest 27.5-ről 29.8-ra szökött fel. Legnagyobb volt a halálozás a nagyrőczei és legkisebb a rimaszombati járásban. — Kedvezőbbé alakultak a viszonyok halálozás tekintetében a r. t. városokban, a mi egyrészt a kisebb születési aránynak és az egészségügy rendezettebb voltának, másrészt pedig azon körülménynek tudható be, hogy a halálozásnak leginkább kitett osztályok a városokban kevésbé vannak képviselve. — A legrosszabb halálozási arányt Jolsva, a legjobbat Dobsina r. t. város mutatta.

A születés és halálozás tekintetében tapasztalt kedvezőtlen viszonyoknak megfelelően, e két egészségügyi tényező közötti különbözet: a természetes szaporodás is felényire apadt és az ezer lélekre számítva, 8.6-ról 4-re vagyis oly alacsony arányszámra szállott alá, a milyen talán soha sem fordult elő.

A természetes szaporodás e csökkenése többé-kevésbé valamennyi járásra kiterjedt és sajnos, hogy épen a magyar ajku nép lakta (rimaszécsi és tornaljai járásokban volt legnagyobb, a mi ezuttal nem annyira a születések kevesbedésére, mint inkább a nagymérvű, főleg gümőkórban történt halálozásra vezethető vissza. A r. t. városok közül Rozsnyó, Dobsina és Rimaszombatban természetes szaporodás tekintetében az állapot javult, Jolsva és főleg Nagyrőczén azonban a halálozás förlümlta a születések számát.

A halált okozó betegségeket illetőleg meg kell elégednünk azon többé-kevésbé hiányos és megbízhatatlan adatokkal, a melyeket a halálesetek tulnyomó részében nem orvos halottkémek szolgáltatnak. — Ezek szerint a közegészségügy szempontjából legfontosabb fertőző betegségek a lefolyt évben, a halálesetek 27.2%-ánál szerepeltek halálok gyanánt s ebből a gümőkórra 17.9% vagyis csaknem kétharmad esik. E betegségnek ugyanis vármegyénkben 1080, azaz 220-al több ember

esett áldozatul 1905-ben mint az előző évben. Legkevésbé éreztette pusztító erejét a garamvölgyi járás és Rozsnyó r. t. városban, leginkább a tornaljai járás és Nagyrőcze városban.

Kedvezőbb viszonyokat látunk a heveny fertőző kórok okozta halálozásnál. Mig a vármegye egész területén jelentkezt typhusban csupán 24 egyénnel több halt el mint 1904-ben, a többi fertőző betegség folytán előfordult halálesetek száma 221-el volt kevesebb. Még nagyobb lett volna az apadás, ha a ragályos betegségben szenvedők, mindannyian orvosi kezelésben részesülnének, de e tekintetben sajnos évről-évre oly jelenséggel találkozunk, mely a járványokkal szemben való védekezést csaknem teljesen illusoriussá teszi. A mint ugyanis, a csatolt kimutatásban feltüntetett anyakönyvi és az orvosoktól beérkezett adatok összehasonlításából kitűnik, a mult évben heveny-fertőző betegségben elhaltak közül: 65 vörheny, 26 kanyaró, 36 hőkhurut, 37 diphteritis, 53 typhus és 69 más ragályzó kórban szenvedő beteg gyógykezelés alatt egyáltalán nem állott, tehát a heveny fertőző kórosetek legalább 50% a a hatóság tudomására nem jutott.

Bejelentetett összesen 340 vörheny, 418 kanyaró, 24 hőkhurut, 41 roncsoló toroklob, 311 hasi hagymáz és 112 egyéb ragályos megbetegedés, súlyosabb járvány jelleget azonban csak a vörheny és hasi hagymáz öltött.

Előbbi: Rozsnyón 30 megbetegedéssel 36.4% halálozással.

Ujvásiáron 10 megbetegedéssel 30.0% halálozással.

Naprágyon 49 megbetegedéssel 26.6% elhalálozással.

Pelsüczön 23 megbetegedéssel 21.7% halálozással.

Szalócson 26 megbetegedéssel 19.2% halálozással.

Utóbbi pedig: Csomán 8 megbetegedéssel 37.5% halálozással.

Vizesréten 10 megbetegedéssel 20.0% halálozással.

Jólészen 10 megbetegedéssel 20.0% halálozással.

Pelsüczön 14 megbetegedéssel 14.3% halálozással.

Péterfalán 9 megbetegedéssel 11.1% halálozással és

Rozsnyón 66 megbetegedéssel 10.6% halálozással fordult elő. Enyhébben folytak le a keleméri, ratkói, jolsvai és nagyrőczei vörheny, — továbbá az ajnácskói, feledi, jánosi-i, sidi pelsüczí, sziliczei, putnoki és jolsvai kanyaró s végül az aggteleki typhus-járványok.

A ragályos betegségek terjedésének megakadályozása czéljából a szükséges óvintézkedések minden fertőzött községben elrendeltettek, végrehajtásuk azonban egyrészt a köznép kedvezőtlen lakás- és anyagi viszonyai, valamint a fertőző kórokkal szemben tanúsított megfoghatatlan közönye miatt, másrészt pedig az egészségügyi szolgálat hiányos voltánál fogva, sok nehézségbe ütközött.

A babonán alapuló különféle népszokások és azon körülmény, hogy a köznép a körorvost csak akkor veszi igénybe, ha a javas asszonyok baján segíteni nem tudtak s így a fertőző betegségek egyes esetei csak akkor jutnak tudomására, a mikor már járvánnyá szaporodtak; továbbá az a visszás állapot, hogy a körorvos járvány idején fertőzött községeibe ingyen kimenni tartozik, sőt részére a községek, a szükséges fuvar sem állítják ki: oly akadályokat gördítenek a ragályok ellen folytatott küzdelem elé, a melyeket elhárítani csak áldozatok árán s a civilizáció és anyagi jólét fellendülésének biztosítása által lehet.

De nemcsak járvány idején, hanem rendes viszonyok között sem felel meg az egészségügyi szolgálat jelen szervezetében, a hozzá fűzött várakozásoknak.

A halottkémelés, mely a községek tulajomó nagy részében avatlan, az értelmiség igen alacsony fokán álló egyének kezében van, csaknem teljesen megbízhatatlan, az egészségügyi körök beosztása czélszerűtlen és a körorvosok fizetése oly aránytalanul silány és rendezetlen, hogy az országban száznál több és vármegyénkben is négy körorvosi állás betöltetlen maradt, sőt azok egyikére az ismételten hirdetett pályázat daczára egyetlenegy jelentkező sem akadt.

Vármegyénkben 21 körorvosi állás van rendszeresítve és pedig betegápolási díjra való jogosultság nélkül:

Az ajnácskői 15 községgel, 2000 korona évi fizetéssel.

A rozsnói 12 községgel, 2000 korona évi fizetéssel.

A feledi 15 községgel, 2200 korona évi fizetéssel.

A kokovai 7 községgel, 2200 korona évi fizetéssel.

A rimaszécsi 17 községgel, 2500 korona évi fizetéssel és

a ragályi 13 községgel, 2600 korona évi fizetéssel, a többi 15 egészségügyi körben az orvos 80 fillér, néhol 1 korona látogatási díjat szedni jogosult, de fizetése:

A ratkói 21 községből álló körben 2000 kor.

A felsőbalogi 18 községből álló körben 1600 korona.
 A esetneki 17 községből álló körben 1528 korona.
 A jolsvai 13 községből álló körben 1400 korona.
 A nyustyai 15 községből álló körben 1400 korona.
 A tornaljai 17 községből álló körben 1400 korona.
 A harkácsi 19 községből álló körben 1400 korona.
 A dobsinai 5 községből álló körben 1378 korona.
 A pelsüci 14 községből álló körben 1260 korona.
 A rimaszombati 23 községből álló körben 1026 korona.
 A dernői 10 községből álló körben 1000 korona.
 A helpai 4 községből álló körben 800 korona.
 A putnoki 7 községből álló körben 800 korona.
 A nagyrócsei 8 községből álló körben 800 korona és
 a vereskői 3 községből álló körben 500 korona volt.

Mig tehát az egyik, 21 községet számláló egészségügyi körben az orvos fizetése 2000 korona a másik 23 községből álló körben ugyanoly látogatási díj mellett csak évi 1026 korona s míg az 5 község egészségügyi teendőit ellátó dobsinai kör-orvos 1300 korona javadalmazásban részesül, a vereskői kör-orvosnak csupán évi 500 korona fizetése van.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy a körorvos, ha székhelyén lakást talál, azért 3—400 korona évi bért fizetni kénytelen és ezenfelül silány javadalmazásából községeit évente 12-szer a saját költségén és járvány idején a fertőzötteket hetenként 2—3-szor díjtalanul beutazni tartozik; sőt a rendőri hullaszemlék és boncsolásokhoz szükségelt fuvar is gyakran sajátjából fedezni kénytelen; a hol pedig látogatási díj megállapítva nincs, nemcsak a szegényeket, de a vagyonosokat is, tekintet nélkül a távolságra, nap- és évszakra ingyen gyógykezeltetni köteles; be kell látnunk, hogy a mikor a tisztviselők fizetése az egész vonalon rendezve lett és a körjegyzők fizetése is kiegészítést nyert, méltányos és indokolt, hogy a körorvosok szintén legalább 1400 korona törzsfizetésben, lakbérben és a kör nagyságának megfelelő utiátalányban részesüljenek, javadalmazásukat pedig ne negyed vagy éppen félévenként utólagosan és az egyes községek biráitól külön-külön fillérenként beszédni kényteleníttessenek, hanem havonta egy összegben az illetékes adóhivatalban vehessék fel.

Egészségügyi viszonyaink ismertetésénél a már elmondottakon kívül, még a közegészségügy szolgálatában álló egész-

ségügyi személyzet és intézményekről, továbbá a tájékoztató adatokat nyújtó hatósági intézkedésekről kell megemlékeznem.

Az elmúlt 1905-ik évben vármegyénkben 44 tudor és 3 sebész teljesített orvosi szolgálatot, a kik közül 38 orvostudor és 2 sebész állandó alkalmazásban volt, 6 orvostudor és 1 sebész pedig magángyakorlatot folytatott, tehát az orvosok száma egygyel szaporodott

A hatósági orvosi állások közül be volt töltve: 1 főorvosi, 5 járásorvosi, 5 r. t. városi, 2 községi és 17 körorvosi állás, 4 egészségügyi körben pedig az orvosi szolgálatot helyettes látta el.

A vármegye területén 16 reál, 14 személyjogu és 1 fiók gyógytárban, 20 gyógyszerértár önállóan kezelő gyógyszerész-mester, 7 okleveles és 11 nem okleveles segéd, továbbá 9 gyakornok működött. A két házi és egy kézi gyógytárt orvosok kezelték.

A bábaügy terén a javulás a múlt évben is fennállott, a mennyiben az okleveles bábák száma a Forgácsfalva, Rédova és Telgárt községek részére kiképezettekkel 63-ra, a II-od rendű bábáké pedig az 1905-ben képesített 13-mal, 86-ra emelkedett.

Legrosszabbak voltak a viszonyok a halottkémlés terén, melynek elmaradottságát jellemzi azon körülmény, hogy az 5 r. t. városon kívül, csak 9 községnek volt orvoshalottkéme, 172 községben pedig képesített, sőt 94 községben minden képesítés nélküli egyén teljesítette a halottvizsgálatot.

A vármegye területén levő két nyilvános jellegű kórház közül a rimaszombati vármegyei közkórházban 1904-ről maradt 135 és 1905-ben felvett 1464, tehát összesen 1599 beteg ápoltatott 45288 ápolási napon, vagyis 2001 ápolási napon 38-al több, mint az előző évben. Ebből gyógyult 986, javult 300, gyógyulatlan elbocsáttatott 73, meghalt 130, ápolás alatt maradt az év végén 110 egyén.

A rozsnýói dr. Kósa Schopper-féle alapítványi kórházban 1904-ről maradt 59 és 1905-ben felvett 750 összesen 809 egyén nyert ápolást 24723 ápolási napon, tehát 441 ápolási napon 27 beteggel kevesebb, mint az előző évben. Ezekből gyógyult 491, javult 136, gyógyulatlan elbocsáttatott 57. Meghalt 66, ápolás alatt maradt az év végén 66 beteg.

A pelsőczi Blum-féle intézetben a múlt évben összesen 124 hülye és elmegegye egyén volt elhelyezve, vagyis 64-el több mint 1904-ben.

A vármegye gyógyfürdőinek és üdülő helyeinek vendégforgalma 1905-ben emelkedett, amennyiben Csizben az előző évhez képest 159-el több, vagyis 1422, Várgedén 156-al több, vagyis 430; a rozsnyói fürdőben 53. Dobsina jégbarlangnál 81 és a nagyrőcezi fürdőben 21 állandó vendég tartózkodott.

A védhimlőoltást a vármegye 28 oltó kerületében 26 oltó orvos teljesítette. A múlt évben összeirt 12144 oltásra kötelezettből sikerrel először oltatott 5616, újraoltatott 5886, önként jelentkezett és magánorvos által oltatott 76, összesen 11578 egyén; sikertelen maradt az oltás 5 esetben. Betegség miatt oltva nem lett 231 és még nem jelenés miatt 373 gyermek.

A trachoma elleni védekezés céljából az ellenőrző szemvizsgálatok az iskolákban, gyárakban és az Amerikából visszatért egyéneknek megejtettek és az ez alkalommal talált 31 trachoma eset kellő felügyelet és rendszeres orvosi kezelés alá vétetett.

Az országos betegápolási alap terhére rendelt gyógyszerek 3682 vényre 3599 kor. 6 fill. összegért szolgáltatott ki.

A gyermekekre való felügyelet a rimaszombati állami gyermekmenhely által 26 községbe kihelyezett 312 lelenz felett gyakoroltatott.

Iskolavizsgálatok alkalmával a 15 község iskolájában zsu-foltság találtatott és 13 község járvány miatt rövid időre bezárattott.

Egészségrendőri vizsgálatokból folyólag élelmiszer 45 és ital 7 esetben foglaltatott le, továbbá 6 esetben romlott élelmi szerek elkobzása vált szükségessé, 9 koresma, 3 vágóhid, 2 mészárszék és 11 műhely tisztalansága miatt hatósági eljárás indittatott.

Bonczolás összesen 44 végeztetett, még pedig rendőri 21 és törvénytörvényzéki 23.

Prostituált a vármegye 8 községében állandóan átlag 16 tartózkodott, kik közül a mindenhol hetenként egyszer meg-ejtett orvosi vizsgálat alkalmával 7 bujakórosnak találtatván, kórházba szállítottatott.

Meg kell még említenem, hogy a vármegye 24 gyógytára a rendes évi vizsgálat alkalmával rendben találtatott, a 42

községben levő 71 ipar- és gyártelep az előirt mentő szekrény-
nyel fel volt szerelve és a 28 községben engedélyezve volt 40
szikvizgyár közül tisztátalanság miatt csak egy lett beszüntetve.

A közgyűlés az előadásokat az évkönyv-
ben közölni határozta, tudomásul vette, hogy
Deutsch Miksa dr. fogorvos (Rimaszombat) a
szövetségbe újra belépett s miután indítvány
nem tétetett, elnök a közgyűlést befejezett-
nek jelentette ki s újból köszönetet mondott
a megjelenteknek szives érdeklődésükért.

Kmft.

Jegyzette:

Dr. LÖCHERER, elnök.

Dr. KÁRMÁN ALADÁR, titkár.

Hitelesítve Rimaszombat, 1906. június 30.

Dr. MESKÓ MIKLÓS.

Dr. SIGMUND JÓZSEF.